

Foto: Orion Naglost

Netopirji, mlake in vile

Med terenskim delom so me lovci in gozdarji kot biologa začeli spraševati, kaj naj storijo za izboljšanje življenjskega prostora netopirjev. Sami so največkrat pomislili na netopirnice (hiške za netopirje), skoraj nikoli pa, da že majhna, pravilno umeščena mlaka zelo obogati habitat netopirjev. Seveda ne zanikam pozitivnega vpliva netopirnic, še posebno v mlajših sestojih, kjer primanjkuje naravnih zatočišč za netopirje, se pa zagotovo ne morejo primerjati s premišljeno ohranjenim gozdom, ki nudi zadostno število zatočišč v naravnih duplih in špranjah dreves. Gozdne mlake in manjša jezera so v več pogledih prave vroče točke za netopirje in praviloma ne nastajajo same od sebe.

Prispevek je nastal v okviru projekta **MEJ-MO JIH! – Pomen ohranjenih MEJic in MOKrišč za prilaganje podnebnim spremembam in ohranjanje biotske pestrosti**, ki ga sofinancirata **Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad** ter **Ministrstvo za okolje in prostor**. Namen projekta je osvetliti pomen majhnih mokrišč za nekatere manj znane živalske skupine in spodbuditi njihovo ohranjanje.

Netopirji

Netopirji so izredni nočni lovci, saj na primer za le 5 g težke male netopirje navajajo, da lahko v eni noči ujamejo tudi do 3.000 žuželk. Nekateri netopirji so takšni požeruhi oziroma, lepše rečeno, tako učinkoviti plenilci, da lahko na noč ujamejo za tretjino do polovico svoje mase žuželk, s čimer pomembno vplivajo na populacije nočno dejavnih žuželk. Nekatero vrsto netopirjev so se specializirale za lov žuželk tik nad vodami in izkoriščajo nišo, ki je drugi ne uporabljajo. Številne skupine žuželk (enodnevnice, vrbnice, skupine dvokrilcev in hroščev) so namreč v svojem razvojnem ciklu vezane na vodo. Ko se zadnjič izvedejo in preidejo iz vodne faze v kopensko, jih nad gladino že čakajo netopirji iz tako imenovane skupine grabljivcev. Le-ti lahko z velikimi šapami svoj plen pograbijo celo z vodne gladine. Gotovo ste jih že kdaj opazovali, kako so lovili tik nad gladino kašnega jezera ali mirnega dela reke. Hitro so švigali sem in tja, potem pa nenadoma spremenili smer, ko so se pognali za kakšno žuželko ali jo celo pograbili z vodne gladine, o čemer so pričali krožni valovi, ki so se

Foto: Primož Presebnik

Nimfni netopir (Myotis alcathoe) je v Sloveniji redko najdena vrsta, večina najdišč pa je povezana z vodo in starim gozdom.

širili od mesta stika z vodo. Pri nas najpogosteje pri takšnem plenjenju opazimo komaj 6–10 g težke obvodne netopirje s 25-centimetrskim razponom kril, medtem ko si lahko njihovi malo večji sorodniki – dolgonogi netopirji občasno privoščijo celo kakšno ribico, ki jo zaznajo po majhnih valovih na gladini, ki jih povzročajo ribe pri plavanju. Nad gladino in ob bregu pa ne lovita samo omenjeni vrsti. Nič neobičajnega ni, da lahko med

Netopirji so izredni nočni lovci, saj na primer za le 5 g težke male netopirje navajajo, da lahko v eni noči ujamejo tudi do 3.000 žuželk. Nekatero vrsto netopirjev so se specializirale za lov žuželk tik nad vodami in izkoriščajo nišo, ki je drugi ne uporabljajo. Številne skupine žuželk so namreč v svojem razvojnem ciklu vezane na vodo.

prehranjevanjem ob posameznih vodah hkrati opazimo pet in več vrst netopirjev.

Mlake

Kot lovišče so torej vode, posebno večje, izredno pomembne, vendar imajo za netopirje še eno pomembno vlogo: tako kot večina drugih sesalcev morajo

Kot lovišče so vode, posebno večje, izredno pomembne, vendar imajo za netopirje še eno pomembno vlogo. Tako kot večina drugih sesalcev morajo namreč v vročih dneh tudi oni piti. Pri tem pa imajo, poleg večjih, pomembno vlogo tudi zares majhne vode.

Foto: Primož Presetnik

Majhna mlaka pri Rdečem Kamnu, jugozahodno od vasi Komolec na Kočevskem, je prava zakladnica netopirske pestrosti. Ob njej je bilo zabeleženih kar 20 od 30 v Sloveniji živečih vrst netopirjev.

Vzorčen primer izjemnega vodnega telesa je mlaka pri nekdanji vasi Rdeči Kamen sredi kočevskih gozdov. Približno 8×5 m velika in manj kot meter globoka mlaka leži na travniku, le 20 m oddaljena od bližnjega gozda. Ob njej smo zaznali 20 različnih vrst netopirjev. 20! To je dve tretjini od vseh pri nas živečih vrst netopirjev oziroma ena petina vseh domorodnih vrst sesalcev v Sloveniji.

V podobnih okoljih kot nimfe in skoraj nevidno živACi tudi šele leta 2001 opisana vrsta netopirja *Myotis alcaethoe*, ki je zato dobila slovensko ime *nimfni netopir*. Seveda smo ga v Sloveniji prvič našli prav ob mlaki pri Rdečem Kamnu.

namreč v vročih dneh tudi oni piti. Pri tem pa imajo, poleg večjih vod, pomembno vlogo tudi zares majhne. Žal se v vse daljših sušnih obdobjih majhne naravne vdrtnine, ki se napolnijo z vodo ob vsakem dežju, hitro izsušijo. Zato so bistvenega pomena mlake ali kali, kot bi jim rekli na Primorskem in še kje. Prav lahko si predstavljate, da sredi razbeljenega Krasa v začetku večera okoli vaškega kala kar mrgoli netopirjev, ki se hitijo odžejat, preden se podajo na lov. Enako vlogo imajo tudi gozdne mlake, saj na apnenčevi podlagi gozdov v Dinaridih in Alpah vod ni obilo.

Kot vzorčen primer enega takšnega izjemnega vodnega telesa predstavljam mlako pri nekdanji vasi **Rdeči Kamen** sredi kočevskih gozdov. Približno 8×5 m velika in manj kot meter globoka mlaka leži na travniku, le 20 m oddaljena od bližnjega gozda. Polovico brega obraščajo stara sadna drevesa, ozek kolovoz pa jo ločuje od obzidanega izvirkca, ki

Foto: Marija Avbor

Lovci z »izdelavo in vzdrževanjem vodnih habitatov (kaluža, mlaka, mokrišče, vodni viri ipd.)«, kot večkrat preberemo v različnih dokumentih, ne prispevajo le k dobrobiti divjadi, ampak znatno pripomorejo k vzdrževanju biotske pestrosti že na ravni netopirjev in sesalcev, kaj šele preostalih živalskih skupin.

ji zagotavlja napajanje. Tod od leta 2006 poteka državno spremljanje (monitoring) stanja ohranjenosti netopirjev z mreženjem. To pomeni, da tam enkrat na leto ob neporaščenem bregu postavimo 20 m dolgo in 3 m visoko najlonsko mrežo ter od sončnega zahoda 5 ur in pol čakamo na ulov netopirjev. Če nam časa ne krajša oglašanje medvedov, jezev, lisic in divjih prašičev, v tem času z ultrazvočnimi detektorji poslušamo netopirje. Seveda iz mrež sproti rešujemo ujete in jih takoj po določitvi vrste in spola izpustimo. Ob mlaki smo tako zaznali 20 različnih vrst netopirjev. 20! To je dve tretjini od vseh pri nas živečih vrst netopirjev oziroma ena petina vseh domorodnih vrst sesalcev v Sloveniji. Ni presenetljivo, da smo to točko izbrali za spremljanje stanja izrazito gozdnih vrst netopirjev, kot sta velikouhi in širokouhi netopir ali pa gozdni mračnik in rjavi uhati netopir, saj je omenjena mlaka ena redkih točk v državi, kjer jih najdemo dokaj redno. Lovci z »izdelavo in vzdrževanjem vodnih habitatov (kaluža, mlaka, mokrišče,

vodni viri ipd.)«, kot večkrat preberemo v različnih dokumentih, torej ne prispevajo le k dobrobiti divjadi, ampak znatno pripomorejo k vzdrževanju biotske pestrosti že na ravni netopirjev in sesalcev, kaj šele preostalih živalskih skupin. Iz tega pomena mlak izhaja tudi drugo navodilo v upravljavskih načrtih lovišč, to je, da solnic ne postavljamo v bližini vodnih virov in še manj sol vnašamo neposredno v vodna telesa.

Vile

Za konec pa še o vilah, o tistih mitoloških ženskih bitjih neobičajne lepote, ki naj bi se pogosto zadrževale ob izviroh in v starem gozdu. V grški mitologiji so se tako imenovane nimfe lahko naredile tudi nevidne. V podobnih okoljih kot nimfe in skoraj nevidno živi šele leta 2001 opisana vrsta netopirja *Myotis alcaethoe*, ki je zato dobila slovensko ime *nimfni netopir*. Seveda smo ga v Sloveniji prvič našli prav ob mlaki pri Rdečem Kamnu.

Primož Presetnik,

Center za kartografijo favne in flore

Foto: Michael Migos

Ne pozabimo: solnic ne postavljamo v bližini vodnih virov in še manj vnašamo sol neposredno v vodna telesa.